

Personálie

Brigádní generál in memoriam Vladimír Štěrba

Vladimír Štěrba, Brigadier General in Memoriam

Richard Švanda

Vladimír Štěrba je neprávem opomíjenou postavou druhého odboje a bezesporu osobností, jež si zaslouží bližší pozornost. Narodil se 6. listopadu 1897 ve východočeské obci Přestavlký nedaleko Chrudimi. Středoškolské vzdělání získal v Olomouci, kde maturoval roku 1915. Poté byl odveden do armády. Po absolvování důstojnického kurzu v Rijece byl v hodnosti důstojníka společně se 79. pěším plukem odvelen na východní frontu. Během bojů koncem listopadu 1916 s dalšími vojáky a důstojníky dezertoval. Po několikaměsíční internaci se v Darnici (dnes na Ukrajině) přihlásil do československých legií a byl zařazen k 8. střeleckému pluku jako velitel 10. roty. Prošel boji podél Transsibiřské magistrály a teprve na jaře roku 1920 odjel na jedné z lodí v rámci 29. transportu přes Kanadu zpět do vlasti.¹

V listopadu 1920 se stal příslušníkem československé armády; od té doby působil na mnoha místech republiky. Nejdéle zůstal u 8. slezského pěšího pluku. Nadřízenými byl hodnocen jako aktivní důstojník se skvělými organizačními schopnostmi. Byl rovněž velmi zdatný fyzicky, což opakovaně dokazoval účastí na mnoha armádních cvičeních. Vždy dosahoval skvělých výsledků, např. druhého místa ve vojenském pětiboji gážistů, který se uskutečnil v rámci závodů 8. pěšího pluku v Místku v roce 1926. Dosažení vyšší hodnosti se však dočkal až v půli roku 1933, kdy byl povýšen do hodnosti majora.²

Na konci 30. let byl přemístěn do Uherského Hradiště, kde velel 3. praporu 27. pěšího pluku a zároveň byl ustanoven velitelem školy důstojníků pěchoty v záloze u 14. divize. V roce 1938 pobýval v Sovětském svazu jako delegát vojenské mise Československé republiky. Zde si velmi brzy učinil jasnou představu o tom, jaká situace v Rusku panuje a o reálné hrozbě toho, že se Stalin v budoucnosti může stát hegemonek Evropy.

Po podpisu Mnichovské dohody se pplk. Štěrba vrátil zpět do Uherského Hradiště, kde se stal svědkem neslavného konce první Československé republiky – německého záboru jejího okleštěného zbytku a vyhlášení protektorátu. Už v květnu 1939 však vzniklo zemské velitelství Obrany národa (dále ON) v Čechách a na Moravě a Štěrba byl určen velitelem její krajské sekce v Uherském Hradišti. Příprava ozbrojeného povstání proti okupantům, jež měla ON v plánu, postupně nabývala konkrétních rysů. V červenci proběhla

¹ Miroslava POLÁKOVÁ, Legionáři na Uherskobrodsku v protinacistickém odboji, in: *Legionářský směr*, 4, 2013, s. 52.

² *Národní listy*, roč. 73, 5. 7. 1933, s. 6.

důležitá schůzka velitelů jednotlivých sekcí ON, na níž generál Bohuslav Všetička pověřil Štěrbu ostrahou slovenské hranice s ohledem na nebezpečí možného vpádu ruských vojenských sil v průběhu plánovaného povstání. Všetička toto rozhodnutí odůvodnil tím, že je nutné zabránit bolševizaci Čech a Moravy.³

Štěrba se úkolu zhostil nadmíru skvěle a brzy vybudoval funkční síť. Bohužel netrvalo dlouho a gestapu se díky zrádcům skrytých v řadách ilegálních organizací podařilo získat důležité informace o hlavních představitelích Obrany národa. Z německých archivních pramenů je známo, že 4. listopadu 1939 se v Berlíně konala schůzka pražského německého generálního prokurátora s představiteli Říšského státního zastupitelstva při lidovém soudu, kde bylo řečeno, že:

„...gestapo rozkrylo ohromnou ilegální organizaci v Protektorátu, která se snažila ... dosáhnout násilného odtržení Protektorátu od Říše. ... Státní tajná policie nezamýšlela vést trestní řízení proti všem členům v organizaci, chtějíc se naopak omezit na výběr aktivního aparátu. Doposud bylo v Praze odhaleno a vzato do vazby nějakých 50 osob, v Brně u zemského velitelství a krajského velitelství nějakých 25 osob a v Uherském Hradišti okolo 20 osob – mezi nimi i jeden bývalý podplukovník [pplk. Vladimír Štěrba], soudce a několik profesorů. Státní tajná policie počítá se 130 až 150 obviněnými v Praze a okolo 650 obviněných v Brně a s ukončením vyšetřování v lednu 1940.“⁴

Gestapo se brzy dostalo i na stopu podplukovníka Štěrby. Dne 30. listopadu 1939 byl spolu s dalšími svými spolupracovníky zatčen a převezen k výslechu do věznice v Uherském Hradišti. Odtud byl poslán do Brna. Po celou dobu byl vystaven velmi krutým výslechům v chladném prostředí kobek na Špilberku, trpěl omrzlinami a dalšími neduhy. Jako jednomu z důležitých představitelů ON mu bylo zakázáno dostávat zásilky z domova. I přes nejtvrdí zacházení podplukovník Štěrba vytrval a jména svých podřízených gestapu nevyzradil. Bohužel však došlo k situaci, kterou nečekal. Pověstný brněnský gestapák Willi Braun po válce vypověděl: *„Byl jsem přítomen tomu, když krim.[inální] rada Taudt prováděl konfrontaci mezi generálem Všetičkou a pplk. Vladimírem Štěrbou, ježto pplk. Štěrba veškerou činnost v ON popíral.“⁵* A totéž potvrdil před lidovým soudem další vyšetřovatel brněnského gestapa Karel Wochian: *„Nežli došlo ke konfrontaci, oslovil generál Všetička právě předvádějího podplukovníka Štěrbu slovy: ‚Kamaráde podplukovníku, zbavuji Tě čestného důstojnického slova, které jsi mi dal, a radím Ti, abys vše řekl, co víš. Já se již také ke všemu přiznal.‘ Po těchto slovech byl podplukovník Štěrba úplně zdrcen.“⁶* Po zmíněné konfrontaci a zrušení slibu mlčenlivosti si Štěrba vyžádal papír a tužku s tím, že za dva dny podá své svědectví písemně. Následně byl odveden na kobku, kde však o své osobě, jakož i o organizaci samotné nic neuvedl. Druhého dne, 27. března 1940, spáchal ve své cele sebevraždu oběšením.

³ Národní archiv ČR Praha, fond AMV 101, sig. 101-599-6, f. 76.

⁴ Walter WAGNER, *Der Volksgerichtshof im nationalsozialistischen Staat*, ediční řada Quellen und Darstellungen zur Zeitgeschichte Herausgegeben vom Institut für Zeitgeschichte. Band 16, München 2011, s. 497-498.

⁵ Moravský zemský archiv Brno, fond C 141, kt. 246, inv. č. 2870, spis Lsp 1999/46 – Willi Braun, f. 162.

⁶ Václav HALAMA, *Obrana národa ve sbírkách Moravského muzea*, in: *Morava v boji proti fašismu I*, Brno 1987, s. 23, 33.

Poslední chvíle podplukovníka Štěřby zaznamenali jak jeho spoluvězni, tak vězeňský ošetřovatel MUDr. Karel Frinta z Olomouce. Ten po válce napsal Šterbovým příbuzným: „Váš tatínek mně řekl, že byl téhož dne (25. 5. 1940) znovu, a to po sedmé, vyslýchán u gestapa. Když odmítl vypovídati, byl k němu přiveden generál (...), který mu řekl: „Bratře podplukovníku, žádám tě, abys všechno podle pravdy vypověděl.““ Václav Halama v článku *Obrana národa ve sbírkách Moravského muzea* jméno generála neuvádí, neboť argumentuje, že „jméno generála je v dopise uvedeno mylně, proto ho autor necituje.“⁷ Jak je ovšem ze shora citovaných výslechových protokolů patrné, Štěřba byl s generálem Všetíčkou konfrontován. A pokud bylo jeho jméno v citovaném dokumentu uvedeno, je vysoce pravděpodobné, že se nejednalo o omyl. Sebevraždu ve své kobce spáchal i Šterbův zástupce Dufek.

Po skončení války nebyla odvaha podplukovníka Štěřby zapomenuta. Nejprve byl in memoriam povýšen do hodnosti plukovníka a roku 1948 brigádního generála. Památník generála Štěřby dnes nalezneme nejenom v jeho rodných Přestavlcích, ale také v Uherském Hradišti v areálu původních kasáren 27. pěšího pluku, kde můžeme číst tento nápis: „Vojenská kasárna v letech 1932–2001. Zde vzniklo v roce 1939 oblastní velitelství protinacistické organizace *Obrana národa* pod vedením Vladimíra Štěřby, brigádního generála in memoriam. Do boje za svobodu a demokracii se zapojily desítky vojáků pěšího pluku č. 27, z nichž devět položilo svůj život za vlast.“ Jeho jméno nese také jedna z tamějších ulic.

⁷ MZA Brno, fond C 141, kart. 256, inv. č. 2949, spis Lsp 43/1947 – Karel Wochian, fol. 21.